

(1575): «De adrogues y *olors*» (títol d'un capítol, p. 199); «*Olor*s, perfums olorosos» (Lacav., 1696); en sentit figurat de 'indici o sospita d'una cosa' com en les frases verbals com *sentir-ne l'olor* (Belv. 1805), *no fer bona olor* (Lab. 1839), i *tenir olor* d'una cosa (un ex. en *Rond. de Rond.*, València 1776, p. 28); *olor de santedat* (Belv. 1805).

DERIV.: *Oldre* (escrit també *olre*), ant. i dial. [intr. 'fer olor, donar olor', en Llull: «Ella qui era bella e blanca e qui bé *olia*» (*Arbre Sc.*); Reixac, *Questa* 21, 32; 1344, *Ordin.* Pere III, 134; StVicentF, *Quar.*, 5.146; *Spill*: «Ans de matines / ella-s leuaua / i-s perfumava / fent-se ben *olre*» (2549; també en 2889, 7768, 8341); JEsteve (1472); «La tua epístola sab o *ol* antiguitat» (k-2-b); tr. 'olorar', en *CostTort*: «si ver no jures --- la lum dels teus ulls perdes --- Ab lo teu nas, alguna cosa no pusques *olre*» (ed. Oliver, p. 476); «Per veer e per menjar e per *olre* e per tocar» (Llull, *Contempl.*, 231, 9; «V senys corporals, ço és de veer, d'oyr, de asaborar, de flayar ho *adorar* [sic] ho *oler* ab lo nas e de tocar» (*Brev. d'Amor*, S. XIV, *DAG.*); doc. de 1418], del ll. ÒLÈRE 'fer olor, donar olor', que va deixar descendència en totes les llengües romàniques (excepte el portuguès, el sard i el romanès), encara que en totes elles, llevat del castellà, s'ha anti-quat. En català sembla haver caigut en desús ja en el S. XVI, amb l'excepció del parlar de València, en el qual ha continuat fins avui al costat d'*olorar*.⁴ Notem que el llatí usava el verb OLFACERE en el sentit de 'olorar', i l'ús del cat. *oldre* amb aquest valor, que es dóna també en castellà (ja en Berceo), era una innovació d'aquestes llengües, i que evidentment va trobar molta resistència en els cercles cultes, car com hem esmentat ja la llengua literària antiga emprava amb preferència el llatí *odorar*: «*odorar* roses, lliri, flors, donen delitament e plaer al cors» (Llull, *Blanq.*, *NCL* I, 159.9; i *Merav.* III, 16.23,⁵ 17.3); *Tresor de pobres* (S. XIV); StVicentF: «has major plaer en *odorar* bones herbes, violes, roses» (*Sermons* II, 43.4; I, 172.33); Ausiàs Marc: «L'oyr, lo veure y l'*odorar* / no han gran força de per si» (Poes. CXXVIII, 236). Aquesta forma escasseja en els textos del S. xv, igual que el substantiu *odor*, i és avui d'ús poètic bastant rar. La forma moderna *olorar* (tr.) 'flairar', que s'havia format damunt *olor* i ben probablement per alguna influència⁴⁵ del cultisme *odorar*, sembla ser usual des de la segona meitat del S. xv:⁶ ja es dóna en Busa-Nebr. (1507),⁷ i després en *TbPu.*, 1575 («les coses que los vlls veuen, les orelles ouen, lo nas *olora*»), p. 281; Lacav. 1696 etc. Avui és general en tot el territori amb aquest valor,⁸ mentre en el sentit intransitiu es diu *fer olor*. Notem a més la forma *olar* [ulá] que PzCabrero dóna d'Eivissa amb l'equivalent cast. de «oler», però caldria verificar.

Oloreta (dim. d'*olor*) 'olor insistent i [?] desagradable' [*DAG.*; ja en Lab. 1839]; aquests diccs. duen a més el dim. masc. *oloret*; *oloreta* [aw-] 'pudor, olor dolenta' i *olorina* 'olor intensa' [localitzats per *AlcM* a Tortosa i Morella respectivament]. *Olorós*, -sa [Eiximenis; Busa-Nebr. (1507); Lacav. 1696 etc.], *oloro-*

sament [*DAG.*]. *Olent* [usualment precedit dels ad-verbis *ben* o *mal*: Llull «flors, fruïts, aumeschs, ambre, e les altres coses ben *olents*» (*Merav.* III, 75); «c natural cosa és a home que --- ha enutjament com odora les coses pudentes e mal *olents*» (*Contempl.*, 149, 24); Metge, *Somni*; «--- vin ben *olent* ---» (*Eximplis e Mir.* I, 190); «--- pomades *olentes* ---» (Verdaguer, *DAG.*). *Olorador* 'qui olora', 'ço que pot ésser olorat'; a Mall. designa 'perfumador (vas)', sentit que figura ja en Busa-Nebr.: «*olorador*: olfactorium».

CULTISMES: *Odor* (ant.) 'olor', pres del ll. *odor*, -ris id. (veg. supra); *odorar* 'olorar, percebre l'olor', ant. i avui poètic, pres del ll. *odorari* id. (veg. supra); són arcaïsmes rars emprats per Llull: *odorabilitat* 'que es pot olorar', *odorable* 'olorós', *odoració* 'acte d'olorar', *odorament* 'olfacte' (aquest mot apareix també en Oliver, *Excit.*, *NCL.*, 67.5), *odorivitat*. *Odorant*, adj. [Llull, *Contempl.*, 39, 18; alguns exs. del S. xv en *AlcM*; avui poètic]; *odorat* (ant.) 'olfacte' [usat per StVicentF: «E com en lo cors nos ha dat v senys corporals; los huyls per a veure; --- lo *odorat* per odorar bons odors; lo gust per a menjar» (*Sermons* I, 172.33)], pres del ll. *odoratus* id.; *odorifer* [fi S. xv, JRCorella; «--- erbes *odoríferes* ---», citat per *DAG.* d'un escrit de Terrassa, S. XVI], pres del ll. *odorifer*, a-, -um, id.; *odoriferant* 'olorós' [S. xv: StVicentF; Cauliach], *odorífic*; *odorós*. *Inodor*.

Cultismes científics: *ozena*, del gr. ὀζαινα 'pudor', derivat d'ὄζειν 'fer olor'; d'aquest verb és el derivat culte *ozon*; *ozonització*, *ozonitzador*, *ozonitzar*; *osmi*, derivat de ὀσμη 'olor'; *osmic*, *osmosi*, *osmòtic*.

CPT.: tots cultes: *Olfacte* [JRuyra], d'*olfactus*, -us, id., derivat d'*olfacere* 'percebre odors'; a València hom usa una forma vulgar *olfat* (ja en CROS 1764, Sanelo, Escrig), amb variant *fato*;⁹ *olfactiu*, *olfactori*. *Ozocerita*, *ozonòmetre*, *ozonometria*, *ozonomètric*. *Osmologia*, d'ὀσμη 'olor', *osmòmetre*, *osmometria*, *osmomètric*.

¹ ODOR i l'infinitiu OLERE vénen d'una arrel indoeur. OD-, la -D- de la qual es va canviar en -L- en virtut d'una tendència fonètica llatina, coneguda per d'altres casos, encara que de condicions no ben definides. ODOR va conservar la -D- primitiva, però com indica Varró, *L. L.*, 6, 83, també existia OLOR ja en el període arcaic («littera commutata dicitur *odor*, *olor*; hinc *olet* et *odorari*»); és veritat que aquesta forma no torna a aparèixer en els autors llatins, que segons sembla degueren considerar-la inacceptable en una obra literària, però és molt freqüent en les gloses (CGL VII, 20) i és l'única que va deixar descendència hereditària en les llengües romàniques. Alguns filòlegs creuen que el romànic OLOR resultava d'un creuament d'ODOR amb OLERE, però és més probable admetre que també en OLOR s'explica la -L- per la fonètica llatina, i que va haver-hi continuïtat des de Varró fins al període romànic; vid. M.-L., *ASNSL* CXXIV, 382, i els diccionaris etimològics d'Ernout-M. i Walde-H. —

² *DFa.* accepta com a formes literàries *odorar*, *odorós* etc., però no *odor*; fou usat, emperò, per JCar-